

PATVIRTINTA

Kauno regiono plėtros tarybos

2023 m. vasario 23 d. sprendimu Nr. 6KS-8

(Kauno regiono plėtros tarybos 2025 m.

balandžio 7 d. sprendimo Nr. 6KS-10

redakcija)

2022–2030 M. KAUNO REGIONO PLĖTROS PLANAS

I SKYRIUS REGIONO PLĖTROS PLANO TERITORINĖ APRĖPTIS IR REGIONO ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Regiono plėtros plano teritorinė aprėptis

2022–2030 m. Kauno regiono plėtros planas skirtas visų 8 regioną sudarančių savivaldybių vystymui:

- Birštono
- Jonavos rajono
- Kaišiadorių rajono
- Kauno miesto
- Kauno rajono
- Kėdainių rajono
- Prienų rajono
- Raseinių rajono

KAUNO REGIONO ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ

Regiono problemos ir jų giluminės priežastys, sąsajos su Regionų plėtros programoje (toliau – RPP) nustatytomis pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis

Problema. POVEIKIS KLIMATO KAITAI IR NEPAKANKAMAS ATSPARUMAS KLIMATO KAITOS POVEIKIUI

Kauno regionas išsiskiria tuo, kad čia atliekų surinkimo ir tvarkymo paslaugas organizuoja du regioniniai atliekų tvarkymo centrai – VšĮ Kauno regiono atliekų tvarkymo centras (KRATC) bei UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras (ARATC), kuris aptarnauja Birštono ir Prienų r. savivaldybių teritorijas. Kauno regione surinktų komunalinių atliekų kiekis siekia 3336 kg vienam gyventojui, iš jų – perdirbtų ir paruoštų pakartotinai naudoti komunalinių atliekų dalis sudaro apie pusę (49,97 proc.), situaciją vertinant be Kauno miesto atliekų tvarkymo duomenų, nes jei nepateikiami, ir situacija yra geresnė nei vidutiniškai Lietuvoje (45,32 proc.) (Aplinkos apsaugos agentūra, 2021 m.). Dešimtadalis Kauno regiono (neįvertinus Kauno miesto atliekų tvarkymo duomenų) komunalinių atliekų yra pašalinama sąvartynuose, stebimi ryškūs skirtumai tarp savivaldybių. Lyginant geriausiu ir prasčiausiu rodikliu išsiskiriančias savivaldybes, matyti, kad Birštono savivaldybėje sąvartyne nebuvo pašalinta komunalinių atliekų, o Prienų r. savivaldybėje net 18,42 proc. komunalinių atliekų buvo pašalinta, kai Lietuvoje – 15,81 proc. (Aplinkos apsaugos agentūra, 2021 m.). Atliekų šalinimas sąvartynuose yra vienas iš pagrindinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų (daugiausiai metano) išmetimo šaltinis. Ryškesnių pokyčių mažinant poveikį klimato kaitai galima tikėtis skatinant laikytis atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetų eiliškumo, didinti pakartotinį naudojimą, mažinti biologiškai skaidžių atliekų šalinimą sąvartynuose bei mažinti bendrą susidarančių atliekų kiekį, didinti pirminį rūšiavimą atliekų susidarymo vietoje, modernizuoti biologinio apdorojimo įrenginius, skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos modelio.

Oro tarša yra didžiausia aplinkos grėsmė sveikatai, sukelianti širdies ligas, plaučių veiklos sutrikimus ir plaučių vėžį. Kauno regione 2020 m. duomenimis, oro tarša smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis $KD_{2,5}$ siekė 8 mg/m^3 ir šis rodiklis buvo trečias blogiausias šalyje, prastesniais rodikliais išsiskyrė Marijampolės ($8,6 \text{ mg/m}^3$) ir Alytaus ($8,4 \text{ mg/m}^3$) regionai. Analizuojant 2016–2020 m. duomenis matyti, kad taršos rodikliai Kauno regione mažėja, nors 2017–2018 m. laikotarpyje buvo stebimas padidėjimas (nuo $9,4 \text{ mg/m}^3$ iki $11,2 \text{ mg/m}^3$) (Europos aplinkos agentūra, 2020 m.) (1 pastaba). Priešlaikinių mirčių, priskiriamų ilgalaikiam kietųjų dalelių $KD_{2,5}$ poveikiui, tenkančių 100 000 gyv., rodiklis yra prasčiausias šalyje – 101 (šalies – 90) (Europos aplinkos agentūra, 2019 m.). 2020 m. duomenimis Kauno apskrityje 25 proc. asmenų, susidūrė su oro ir aplinkos užterštumu, kurį sukelia eismas ar pramonė, problema ir tai yra trečias blogiausias rodiklis Lietuvoje, prastesni rodikliai nustatyti Telšių (29 proc.) ir Klaipėdos (26 proc.) regionuose (Valstybės duomenų agentūra, 2023 m.). 2022 m. birželio 10 d. Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitos Nr. VAE-6 „Aplinkos oro būklės vertinimas“ duomenimis, Kauno regione oro monitoringą savivaldybių lygiu vykdo ne visos savivaldybės (2 pastaba). Priemonės, mažinančios neigiamą klimato kaitos poveikį ir didinančios atsparumą klimato kaitai, įgyvendinimas stebint, vertinant oro taršos ir būklės pokyčius, informuojant visuomenę apie aplinkos oro kokybę ir jos poveikį sveikatai užtikrins, kad reguliariai vykdomas oro monitoringas apims didesnę Kauno regiono teritoriją, daugiau regiono gyventojų turės galimybę susipažinti su monitoringo metu gauta informacija apie oro taršą ir šie duomenys suteiks galimybę identifikuoti ir taikyti oro taršą ir jos sukuriama neigiamą poveikį žmogaus organizmui mažinančias priemones.

ES Biologinės įvairovės strategijoje iki 2030 m. pabrėžiama būtinybė sugrąžinti įvairią ir atsparią gamtą į visus kraštovaizdžius ir ekosistemas, akcentuojamas miesto driekos ribojimas (3 pastaba). Nors nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros plotų santykis 1500 gyv./km² ir didesnio tankumo teritorijoje Kauno regione yra žemesnis nei šalies: regiono (1,03), šalies (1,15), geresnė situacija yra tik trijuose regionuose (Europos aplinkos agentūra, Valstybės duomenų agentūra, 2021 m.). Žalioji infrastruktūra padeda reguliuoti klimatą, oro valymą, potvynių ir poplūdžių švelninimą, žaliosios erdvės suteikia galimybių pailsėti ir didina psichologinę gerovę. Miestuose iki šiol trūko kompleksinių sprendimų, įgalinančių didinti ekologinį veiksmingumą – plėtojant miestų infrastruktūrą buvo teikiama pirmenybė inžinerinei infrastruktūrai, statiniams (vadinamajai „pilkajai infrastruktūrai“), neskiriamas pakankamas dėmesys įrengti potvynius, poplūdžius, karščio bangas mažinančius žaliosios infrastruktūros elementus (lietaus sodus, dirbtines pelkes, natūralios paklotės želdinių juostas, apželdintus stogus ir kt.), nors žaliosios infrastruktūros sprendimai yra dažnai pigesni nei pilkosios infrastruktūros, o vietos ekonomikai, socialinei aplinkai jie suteikia įvairios papildomos naudos.

Kauno regione net pusė, daugiausiai savivaldybių lyginant su kitais regionais, turi pasitvirtinusios darnaus judumo planus, kurių įgyvendinimas sudarytų prielaidas gyventojams turėti patogias alternatyvas savo kelionės tikslą pasiekti ne vien automobiliu. Birštono, Kauno, Kėdainių ir Jonavos miestų darnaus judumo planuose pateikta informacija apie viešojo transporto sąveiką su privačiu transportu ir dviračiais, numatytos priemonės paskatinsiančios šių savivaldybių gyventojus ir miestų lankytojus rinktis aplinkai draugiškesnį keliavimo būdą. Minėtuose Darnaus judumo planuose numatytas viešojo transporto ir bevariklio transporto naudojimo skatinimas bei bevariklio transporto integracija, skiriamas dėmesys eismo saugai ir saugumui, specialiųjų poreikių turinčių žmonių įtraukčiai, alternatyvių degalų ir aplinką mažiau teršiančio transporto naudojimo ir keliavimo pėsčiomis skatinimui. Egzistuojanti skirtingų susisiekimo būdų integracijos stoka, įvairiais aspektais nepatraukli viešojo transporto sistema bei kt. veiksniai daro įtaką, kad didžioji dalis Kauno regiono gyventojų kelionėms vis dar linkę rinktis asmeninius automobilius. Kauno regione 40 proc. visų gyventojų kelionių vyko lengvuojų automobiliu ir tik 21 proc. viešuoju transportu, bevariklio transporto dalis regione dar mažesnė (4 proc. pasirinktų kelionių Kauno regione keliaujama bevariklėmis transporto priemonėmis, šalies vidurkis – 5 proc.) (Vidaus reikalų ministerijos atliktas tyrimas, 2020 m.). Penkiose regiono savivaldybėse tūkstančiui gyventojų tenkantis individualių lengvųjų automobilių skaičius, remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2018–2022 m. laikotarpyje augo: daugiausiai – Prienų r. sav. (28,57 proc.), mažiausiai – Birštono sav. (16,73 proc.) (2022 m.). Kauno m. ir Kauno r. savivaldybėse tūkstančiui gyventojų tenkantis individualių lengvųjų automobilių skaičius 2018–2021 m. augęs, 2022 m. sumažėjo. 2022 m. Kauno regione tūkstančiui gyventojų tenka 500 individualių lengvųjų automobilių: mažiausiai – Kauno m. sav. (449), daugiausiai – Prienų r. sav. (639). Kauno regione nėra išvystytos integralios bevariklio transporto ir pėsčiųjų takų sistemos, leidžiančios patogiai ir saugiai kelionės tikslą pasiekti dviračių ir pėsčiųjų takais, taip pat nepakankamai užtikrinamos sąlygos patogiai palikti dviratį ir persėsti į viešąjį transportą, kas aktualu renkantis darnų ir aplinkai draugiškesnį keliavimo būdą. Reikalinga vystyti bevariklio transporto ir pėsčiųjų takų tinklą, kuris jungtų gyvenamąsias, darbo, paslaugų vietas, taip pat reikia atsižvelgti ir į lankytinų vietų bei turizmo objektų pasiekiamumą, sudaryti sąlygas derinti dviračių transportą su kitomis transporto rūšimis, atnaujinti viešojo transporto autobusų parką aplinkai draugiškesnėmis transporto priemonėmis. Transporto šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimus paaiškina ne tik žemas viešojo transporto ir bevariklio transporto naudojimo lygis, bet ir tai – kad susisiekimui užtikrinti vis dar naudojamos taršios transporto priemonės.

Regiono neišnaudojamas viešojo ir bevariklio transporto bei keliavimo pėsčiomis potencialas iš dalies sumažina regiono užimtumo augimo ir socialinės atskirties mažėjimo potencialą, nes neužtikrinamas mobilumas socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, kurios neturi galimybės (finansinės ar kt.) naudotis asmeniniu automobiliu. Regione tikslinga didinti viešojo transporto patrauklumą ir prieinamumą, vystyti bevariklio transporto ir pėsčiųjų takų sistemą, prioritetą skirti mažiau taršioms ar netaršioms susisiekimo priemonėms bei keliavimui pėsčiomis, siekiant sumažinti neigiamą transporto sistemos poveikį aplinkai, sveikatai ir socialiniam gyvenimui.

Sprendžiamos problemos priežastys:

Poveikis klimato kaitai dėl didelio į sąvartynus patenkančio atliekų kiekio

Nepakankamai surenkama atliekų jų susidarymo šaltinyje, nepakankami antrinių žaliavų surinkimo pajėgumai, trūksta aktyvesnio visuomenės įsitraukimo bei gyventojų aplinkosauginio sąmoningumo – tai neleidžia padidinti atliekų rūšiavimo ir išvengti jų patekimo į sąvartynus.

Nesudaromos sąlygos efektyviam aplinkos oro monitoringo sistemos užtikrinimui

Savivaldybėms trūksta žinių ir išteklių (įskaitant – technologinius) vykdyti oro monitoringą, galintį patikimai papildyti vykdomą valstybinį aplinkos monitoringą, gaunamų duomenų tinkamą valdymą ir naudojimą geros aplinkos būklės administruojamoje teritorijoje užtikrinimui.

Neišvystyta ir nepritaikyta miesto žalioji infrastruktūra

Miestų ekologines problemas sprendžiančios, kraštovaizdžio stabilumą, atsparumą klimato poveikiui didinančios žaliosios infrastruktūros sprendimų įdiegimui poreikis auga plečiantis urbanizuotoms teritorijoms ir augant klimato kaitos nulemtoms grėsmėms. Prie problemos prisideda ir tai, kad statinių projektų vystytojai iki šiol dažniausiai pasirenka įprastesnius, mažiau rizikingus ir tradicinius pilkosios infrastruktūros sprendimus.

Netvari susisiekimo sistema

Darnaus judumo infrastruktūra plėtojama nepakankamai, neužtikrinant susisiekimo netaršiu viešuoju transportu, patogaus bevariklio transporto ir pėsčiųjų takų tinklo bei galimybių integraliai naudotis viešojo transporto sistema.

Problema. NEUŽTIKRINAMA SOCIALINĖ GEROVĖ IR TOLYGUS UŽIMTUMAS

Demografiniai rodikliai Kauno regione sąlygoja išbandymus gyvenimo gerovei ir ekonominei plėtrai. Kitaip nei kituose šalies regionuose, gyventojų skaičius regione yra stabilus (2022 m. pradžioje siekė 569 566 (nuo 2018 m. išaugo 1,1 proc.) (Valstybės duomenų agentūra, 2022 m.). Valstybės duomenų agentūros duomenimis, sparčiausias gyventojų skaičiaus augimas fiksuotas Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybėse – nuo 2018 m. išaugo atitinkamai 3,3 ir 3,1 proc. Šios savivaldybės išsiskiria ir didžiausiu gyventojų skaičiumi Kauno regione – 2022 m. pradžioje siekė 297 906 ir 95 491 (t. y. 52,3 proc.

ir 16,8 proc. visų regiono gyventojų). Likusiose savivaldybėse gyventojų skaičius mažėjo (sparčiausias mažėjimas nustatytas Raseinių rajono savivaldybėje – 5,8 proc. ir Prienų rajono savivaldybėje – 5,6 proc.). 2022 m. pradžioje Kėdainių rajono savivaldybėje gyveno 45 913, Jonavos rajono savivaldybėje 41 248, Raseinių rajono savivaldybėje 30 630, Kaišiadorių rajono savivaldybėje 29 297, Prienų rajono savivaldybėje 25 010 gyventojų, o mažiausias gyventojų skaičius nustatytas Birštono savivaldybėje – 4 081 (0,7 proc. visų regiono gyventojų). Kauno regione, kaip ir visoje Lietuvoje, visuomenė sensta – daugėja vyresnio amžiaus žmonių, mažėja darbingo amžiaus žmonių, jaunimo ir vaikų. Iš bendros tendencijos išsiskiria Kauno r. sav. atvejis kur Valstybės duomenų agentūros 2022 m. duomenimis gyventojų amžiaus grupės 0–14 m. dalis yra didžiausia regione (17,2 proc.), o 65 m. ir vyresnių amžiaus grupės dalis nuo visų gyventojų yra mažiausia regione (15,5 proc.). Atvirkštinis atvejis yra Birštono savivaldybėje, kur 65 m. ir vyresnių amžiaus grupė didžiausia (25,1 proc.), o amžiaus grupės 0–14 m. dalis mažiausia (11,8 proc.). Vyresnio amžiaus žmonių 2018–2022 m. daugėjo penkiose savivaldybėse, o 6 iš 8 Kauno regiono savivaldybių 65 m. ir vyresni gyventojai sudaro daugiau nei 20 proc. visų gyventojų (Valstybės duomenų agentūra). Tai gali sąlygoti naujus iššūkius planuojant išteklius centrinėje regiono dalyje ir valdant urbanizaciją, tiek siekiant garantuoti paslaugų ir infrastruktūros efektyvumą.

„Ageing Europe“ ataskaitoje prognozuojama, jog 2050 m. Lietuvos gyventojų populiacija bus viena iš 4 vyriausių Europoje, gyventojų amžiaus mediana bus beveik 7 metais didesnė negu šiuo metu ir sieks 51 metus (4 pastaba). Didėjant vyresnio amžiaus žmonių daliai visuomenėje bus reikalinga, jog infrastruktūra ir socialinės paslaugos būtų pritaikytos visų gyventojų poreikiams. Šie procesai turės nevienodą poveikį skirtingose teritorijose dėl ryškių vidinių regiono gyventojų amžiaus netolygumų pagal 65+ amžiaus grupės gyventojų pasiskirstymą. Vyresnių, pagyvenusių asmenų (65+ amžiaus) grupėje pastebimas dažnesnis sergamumas lėtinėmis ligomis, ypač dažnas poliligtumas, kai asmuo serga keliomis lėtinėmis ligomis. Dėl sveikatos sutrikimų sumažėję savirūpos gebėjimai 65+ amžiaus grupės asmenims sukelia didesnę kompleksinių – socialinių ir sveikatos priežiūros – paslaugų poreikį (5 pastaba). 2019 m. duomenimis, visoje Lietuvoje gyventojų, sergančių lėtine liga ar turinčių ilgalaikių sveikatos sutrikimų, dalis didėja proporcingai gyventojų amžiui: lėtinėmis ligomis serga ar ilgalaikių sveikatos sutrikimų turi 16,1 proc. 15–24 m., 16,5 proc. 25–34 m., 29 proc. 35–44 m., 42,5 proc. 45–54 m., 62,1 proc. 55–64 m., 77,3 proc. 65–74 m. ir 87,8 proc. vyresnių nei 75 m. asmenų (Valstybės duomenų agentūra, 2024 m.).

Paslaugų poreikis ir gebėjimas pasinaudoti paslaugomis priklauso ir nuo socialinės aplinkos. Palankesnes sąlygas dalyvauti visuomenės gyvenime sudaro santykinai aukštos ar vidutinės didesnės dalies regiono gyventojų pajamos – skurdo rizikos lygis regione siekia 19,5 proc. (3,5 procentinio punkto mažesnis už šalies vidurkį). Tačiau tarp regiono savivaldybių šis rodiklis ženkliai skiriasi (palyginimui Kauno m. sav. – 17,4 proc., Raseinių r. sav. – 26,8 proc.) (Valstybės duomenų agentūra). 2022 m. skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje gyveno beveik ketvirtadalis (23,8 proc.) Kauno regiono gyventojų (Valstybinė duomenų agentūra). Nors patenkintas socialinių paslaugų poreikis regione sudaro 24 proc. (viršija šalies vidurkį) (Valstybės duomenų agentūra, 2020 m.), trūksta prevencinių, bendruomeninių ir nestacionarių socialinių paslaugų šeimai ir vaikams, nepakankamai išplėtotą vaikų globos (rūpybos) šeimoje sistema, vaikų su negalia šeimos negauna reikiamos pagalbos bendruomenėje, globos institucijose gyvena nemažai suaugusių asmenų su negalia, kurie galėtų gyventi bendruomenėje (6 pastaba). Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams veiksmų planu siekiama 2014–2023 m. laikotarpiu numatyti nuoseklius ir koordinuotus veiksmus, kad būtų įvykdyta institucinės globos pertvarka. Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Kauno regiono žemėlapyje (7 pastaba) nustatyta, kad atliktos socialinių paslaugų prieinamumo analizės duomenys atskleidė poreikį įgyvendinti antrąjį žmonių su negalia globos

deinstitucionalizacijos etapą, vykdant apsaugoto būsto, grupinio gyvenimo namų plėtrą, modernizuojant socialines dirbtuves, teikiant specializuotas socialinės globos ir slaugos paslaugas.

Du svarbūs rodikliai, parodantys visuomenės sveikatos paslaugų kokybę, efektyvumą ir prieinamumą tai – gydymo priemonėmis išvengiamas mirtingumas ir prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas. Pirmasis rodiklis nurodo mirtingumą nuo pagydomų ligų, kurių galima išvengti savalaikėmis ir veiksmingomis sveikatos priežiūros intervencijomis, įskaitant antrinę prevenciją ir gydymą (t. y. prasidėjus ligoms ir siekiant sumažinti mirties atvejus). Gydymo priemonėmis išvengiamas mirtingumas suprantamas kaip mirties, kurios asmenys iki 75 metų amžiaus gali išvengti laiku gavę veiksmingas intervencijas, įskaitant antrinę prevenciją ir gydymą (8 pastaba), priežastys. Tinkamu gydymu išvengiamas mirtingumas Kauno regione siekia 170,92 atvejus 100 tūkst. gyventojų (2022 m.) ir yra mažesnis už šalies vidurkį (184,34) (Higienos institutas, 2022 m.). Vertinant tinkamu gydymu išvengiamą mirtingumą 100 tūkst. gyventojų 2022 m. stebimi teritoriniai skirtumai tarp regiono savivaldybių: mažiausi rodikliai Kauno r. (156,55), Birštono (117,29) ir Kauno m. (152,89). Aukščiausi – Prienų r. (229,08), Raseinių r. (225,16), Kaišiadorių r. (224,63), Kėdainių r. (200,1) ir Jonavos r. (181,81) sav. Antrasis rodiklis nurodo mirties priežastis, kurių galima išvengti taikant veiksmingas visuomenės sveikatos ir pirminės prevencijos intervencijas (t. y. prieš prasidedant ligoms, traumoms, siekiant sumažinti jų dažnumą). Standartizuotas prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas Kauno regione siekia 263,09 atvejus 100 tūkst. gyventojų (2022 m.) ir yra mažesnis už šalies vidurkį (283,26) (Higienos institutas, 2022 m.) tačiau, stebimi ryškūs vidiniai netolygumai tarp savivaldybių. Išvengiamo mirtingumo, tenkančio 100 tūkst. gyventojų, pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą, rodiklis dešimties regionų kontekste, Kauno regione yra vienas iš geriausių. 2022 m. fiksuoti 434,01 atvejai tenkantys 100 tūkst. gyventojų, kai tuo tarpu bendras Lietuvos rodiklis – 467,6. Mažiausi rodikliai regione – Kauno r. (374,92), Birštono (296,48) ir Kauno m. (383,55) sav. Didžiausi rodikliai – Prienų r. (595,72), Raseinių r. (581,47), Kaišiadorių r. (575,88), Kėdainių r. (538,92) ir Jonavos r. (493,37) sav.

Sveikatos problemų atsiradimui ženklią įtaką turi nepakankamas fizinis aktyvumas. Higienos instituto duomenimis suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ar dažniau, dalis Lietuvoje yra 40,5 proc., o šalies rodiklį viršija tik dvi Kauno regiono savivaldybės – Prienų r. sav. ir Raseinių r. sav. (2018 m.). Gyventojų turinčių antsvorį procentas, kuris 2019 m. duomenimis Kauno regione buvo 36,3 proc. (Lietuvoje – 36,7 proc.) (Valstybės duomenų agentūra), 2–18+ m. amžiaus mokinių, kuriems nustatytas per didelis svoris, dalis, 2021–2022 m. regiono savivaldybėse yra artima šalies vidurkiui (20,8 proc.) (Higienos institutas, 2022 m.), tačiau vertinant Kauno regiono dydį – ši situacija turi didelę reikšmę problemos mastui šalies lygiu.

Nepakankamą asmens sveikatos paslaugų prieinamumą rodo ne visais atvejais patenkinami gyventojų sveikatos priežiūros poreikiai. Dėl ilgų eilių Kauno regione 17 proc. 15 m. ir vyresnių gyventojų sveikatos priežiūros poreikis nebuvo patenkinamas, palyginimui – šalies vidurkis 15,6 proc. (Valstybės duomenų agentūra, 2019 m.). Situacija regiono viduje yra nevienalytė, Valstybinių ligonių kasos 2022 m. liepos mėnesio duomenimis 8–14 dienų eilėje dėl patekimo pas šeimos gydytoją laukė 24 proc. Jonavos r. sav. gyventojų, kai tuo tarpu Prienų r. sav., Raseinių r. sav. – 7 proc. Problema dar opesnė siekiant gauti atitinkamos srities specialistų pagalbą (pvz. kardiologo, kur 31 ir daugiau dienų eilėse laukia 100 proc. Jonavos r. sav., Raseinių r. sav. gyventojų, nors atitinkamai Kauno m. sav. – 57 proc.)

Pasaulio sveikatos organizacijos vertinimu, apie 80–90 procentų per asmens gyvenimą patiriamų sveikatos sutrikimų (ūmių ligų diagnostika ir gydymas, lėtinių ligų ilgalaikė priežiūra, ligų profilaktika ir kt.) gali būti sprendžiami teikiant pirminio lygio sveikatos priežiūros paslaugas (9 pastaba). Hospitalizacijų dėl ligų, kurios gali būti išgydytos pirminėje asmens sveikatos priežiūros grandyje (išvengiamų hospitalizacijų), tenkančių tūkstančiui gyventojų, skaičius Kauno regione lyginant su bendru šalies vidurkiu yra aukštesnis (regione – 33,7, Lietuvoje – 32,5), žymūs teritoriniai netolygumai yra tarp savivaldybių: geriausia situacija Kauno r. sav. (22,6), Kauno m. sav. arti šalies rodiklio (32,2), o žemiausiu, bene dvigubai didesniu rodikliu pasižymi Kėdainių r. sav. (44,7), mažai skiriasi Birštono sav. (44,4) (Higienos institutas, Vidaus reikalų ministerija, 2018 m.). Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, bent 1 iš 4 žmonių nors kartą gyvenime patiria psichikos sveikatos sutrikimą (10 pastaba). Šiuolaikinės visuomenės sveikatos krizės turi tiesioginį ryšį su psichikos sveikata, o COVID-19 pandemija atskleidė senas bei naujas psichikos sveikatos sektoriaus problemas, išryškino naujus žmonių poreikius psichikos sveikatos srityje. Tyrimai atskleidžia, kad pablogėjusi emocinė savijauta (depresija, nerimas, su ligos patyrimu susijęs stresas) yra dažni pokovidiniu laikotarpiu (11 pastaba), COVID-19 liga sergantieji, ypač hospitalizuoti pacientai, dažnai patiria depresijos, nerimo, distreso simptomus, neretai siekiančius klinikinį lygmenį, skundžiasi sutrikusiu miegu bei pažintinių funkcijų sunkumais (12 pastaba). Nors savižudybių skaičius Lietuvoje mažėja, per metus vis dar iš gyvenimo pasitraukia apie 500 žmonių. Regione, Higienos instituto 2022 m. duomenimis, prastiausi savižudybių rodikliai Birštono (48,8), Raseinių r. (36,2), Kaišiadorių r. (33,8), Kėdainių r. (21,8) ir Prienų r. (20,0) savivaldybėse. Svarbu įgyvendinant prevencines priemones didinti psichikos sveikatos stiprinimo, priklausomybės ligų ir savižudybių prevencijos paslaugų prieinamumą ir skatinti įvairias iniciatyvas tikslinėse grupėse. Įvertinus sisteminius asmens ir visuomenės sveikatos sistemos trūkumus, 2019 m. Europos Tarybos rekomendacijose Lietuvai atkreiptas dėmesys į tai, kad veiksams, kurių imtasi, sustiprinti vietos lygmeniu trūksta bendros vizijos ir juos įgyvendinti trukdo tai, kad visuomenės sveikatos biurai ir pirminės sveikatos priežiūros įstaigos nepakankamai sistemingai bendradarbiauja. Su šia problema susiduriama ir Kauno regione. Dauguma asmenų, gavę specialistų pagalbą, pasijunta geriau, todėl svarbu, kad ji būtų suteikta laiku, priimtiniu būdu ir patenkinant individualius asmens poreikius.

Kauno regione stebimas prieinamų slaugos ir priežiūros (pagalbos) paslaugų trūkumas. Paliatyvios pagalbos, globos, slaugos ir palaikomojo gydymo lovų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, yra antras žemiausias lyginant su kitais regionais, siekia 1,87, kai tuo tarpu šalies rodiklis – 2,19 (Higienos institutas, Valstybės duomenų agentūra, 2019 m.), o asmenų, gavusių slaugos paslaugas namuose, palyginti su visais regione slaugos paslaugas gavusiais asmenimis, dalis (44 proc.) yra nežymiai mažesnė už šalies vidurkį (45 proc.). Šiame kontekste išsiskiria Birštono sav., kurios teritorijoje apskritai nebuvo teikiamos paliatyvios pagalbos, globos, slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugos įstaigose (paliatyvios pagalbos, globos, slaugos ir palaikomojo gydymo lovų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų – 0), tačiau visos slaugos paslaugos buvo teikiamos namuose – 100 proc. ir Kauno miesto savivaldybė, kurioje ir namuose teikiamų paslaugų dalis (39 proc.) ir įstaigų pajėgumas (1,7 lovos / 1000 gyv.) buvo vienas iš žemiausių regione (Valstybinė ligonių kasa, Higienos institutas, Valstybės duomenų agentūra, 2019 m.).

Demografinės tendencijos daro įtaką ir švietimo paslaugų paklausai. Kauno regione, skirtingai negu kituose šalies regionuose, 0–15 m. amžiaus gyventojų skaičius augo pastaruosius 5 metus (nuo 2018 iki 2022 m.) ir nuo 2018 m. iki 2022 m. išaugo 2,4 proc. Vis dėlto šiuo aspektu galima pastebėti vis dar esančius skirtumus tarp savivaldybių (2018–2022 m.), nes Kauno m. savivaldybėje vaikų iki 15 m. skaičius per paskutinius 5 metus padidėjo 9 proc., Kauno r. savivaldybėje – 6 proc., tačiau gana spartus mažėjimas stebimas Birštono ir Raseinių r. savivaldybėse – po 13 proc. (Valstybės duomenų agentūra). Svarbu paminėti ir bendrojo ugdymo mokyklų ir jose besimokančių mokinių skaičiaus pokyčius. 2018–2021 m. regione bendrojo ugdymo

mokyklų mokinių skaičius didėjo 3,14 proc., didėjimas matomas tik dvejose savivaldybėse: Kauno r. sav. – 9,56 proc., Kauno m. sav. – 6,49 proc., kitose savivaldybėse mažėjo. Labiausiai šis skaičius sumažėjo Jonavos r. sav. – 9,26 proc. (Švietimo informacinė sistema, 2021 m.)

Abiturientų, išlaikiusių 3 ir daugiau valstybinius brandos egzaminus, dalis 2021 m. Kauno regione (65,14 proc.) ir yra tik šiek tiek mažesnė nei Lietuvos vidurkis (65,54 proc.), tačiau pusėje regiono savivaldybių (Raseinių r., Kauno m., Jonavos r.) minėtas rodiklis buvo aukštesnis nei Lietuvos. Kauno regione valstybinio lietuvių k. ir literatūros brandos egzamino rezultatai vertinant išlaikiusiųjų procentą bei gavusiųjų aukščiausią įvertinimą yra aukštesni nei šalies: atitinkamai 94,38 proc. ir 19,36 proc., kai Lietuvoje 92,56 proc. ir 15,38 proc. Iš esmės analogiška situacija ir su valstybinio matematikos egzamino rezultatais – regione išlaikiusiųjų 69,75 proc., (Lietuvoje 65,67 proc.), gavusiųjų aukščiausią įvertinimą 4,22 proc. (Lietuvoje 3,7 proc.) (Nacionalinė švietimo agentūra, 2022 m.). Tiek lietuvių k. ir literatūros, tiek matematikos valstybinio egzamino rezultatai, vertinant išlaikiusiųjų procentą, atspindi ryškius netolygumus tarp regiono savivaldybių, kai tarp geriausiaisiais ir prasčiausiaisiais rodikliais išsiskiriančių savivaldybių skirtumai siekia daugiau kaip 10 proc. (Lietuvių k. ir literatūros) bei netgi daugiau nei 38 proc. (matematikos). Mažiausias procentas išlaikiusiųjų lietuvių k. ir literatūros egzaminą yra Birštono sav. (86,21 proc.), matematikos egzaminą – Prienų r. sav. (43,82 proc.). Didžiausias procentas išlaikiusiųjų lietuvių k. ir literatūros egzaminą yra Raseinių r. sav. (96,94 proc.), matematikos egzaminą – Birštono sav. (82,35 proc.) (Nacionalinė švietimo agentūra, 2022 m.). Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo 2021–2022 m. duomenys atspindi ryškius netolygumus regiono viduje: iš lietuvių kalbos ir literatūros bei matematikos patikrinimų gavusiųjų įvertinimą 6–10 nuo visų laikusiųjų dalis tarp atskirų savivaldybių skiriasi daugiau kaip 20 procentinių punktų: lietuvių kalbos ir literatūros – Birštono sav. 86,7 proc., kai tuo tarpu Jonavos r. sav. ir Raseinių r. sav. atitinkamai 66,5 proc. bei 66,4 proc.; matematikos – Kauno m. sav. 36,8 proc., o Raseinių r. sav. 14,7 proc. (Švietimo informacinė sistema, 2022 m.). Negalią turinčių mokinių, ugdomų įtraukiuoju būdu bendros paskirties švietimo įstaigose, dalis siekia 48 proc. (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2020 m.) ir vienu procentiniu punktu yra žemesnė už šalies vidurkį. Negalią turinčių mokinių dalis nuo mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdomų integruotai bendrosios paskirties mokyklose 2018–2021 m. sumažėjo šešiose regiono savivaldybėse, augimas pastebimas tik Kauno m. sav. ir Kauno r. sav. (Švietimo informacinė sistema, 2021 m.). Vis dėlto tik dalis mokyklų turi infrastruktūrą, pritaikytą asmenims su negalia (trūksta pandusų, aplinka nepritaikyta judėti vežimėliu, skirtu asmeniui su negalia, nėra liftų), ir tai gali užkirsti kelią siekiui, kad visi asmenys su negalia turėtų galimybę mokytis bendrojo lavinimo mokyklose įtraukiuoju būdu.

Švietimo įstaigose ugdomų 3–5 metų vaikų dalis Kauno regione siekia 92,9 proc., tačiau matyti didelių netolygumų tarp regiono savivaldybių: Kauno mieste šis rodiklis sudaro 94,6 proc. ir yra didžiausias, kitose savivaldybėse yra žymiai žemesnis, o Prienų r. sav. 88 proc. bei Kauno r. sav. tik 89,5 proc. (reikšmingas aspektas, kad Prienų r. sav. ir Kauno r. sav. rodiklis yra atitinkamai 6,6 bei 5,1 procentinių punktų žemesnis nei Kauno m., ir žemesnis nei Lietuvos (92,2 proc.) (Švietimo informacinė sistema, 2021 m.). Pastebėtina, kad bendras vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose viršija atitinkamos savivaldybės vaikų skaičių visose savivaldybėse – Birštono savivaldybėje 100 vaikų tenka 135 vietos, mažiausias rodiklis – Kaišiadorių rajono savivaldybėje (104 vietos) (Valstybės duomenų agentūra, 2020 m.), t. y. tinklas nėra optimalus geografiniu požiūriu: dalyje teritorijos perkrautas, dalyje – neužpildomos turimos vietos. Disbalansas švietimo įstaigų tinkle ypač ryškus Kauno m. ir Kauno r. atsižvelgiant į tai, kad į priemiesčius keliausi jaunos šeimos, o naujų ugdymo įstaigų statybos ir plėtra vyksta per lėtai. Pastebimas nepakankamas teikiamų paslaugų pajėgumas dėl gyventojų migracijos į naujus mikrorajonus, kadangi kyla lūkesčiai gauti paslaugas kuo arčiau gyvenamosios vietos (pavyzdžiui, pasiekti darželį per 10 min.). Tuo tarpu atokesnių vietovių švietimo paslaugų infrastruktūra nėra pakankamai išnaudojama, pirmiausiai dėl žemo gyventojų tankio, riboto pasiekiamumo ir nevienodos

socialinės aplinkos. Norint mažinti netolygumus bei atskirti regione, pritaikyti ikimokyklinio ugdymo paslaugas gyventojų poreikiams, svarbios investicijos į švietimo įstaigų tinklo infrastruktūros optimizavimą ir prieinamumo didinimą.

Neformalus ugdymas yra aktualus ir reikšmingas švietimo kontekste, nes vien formaliojo ugdymo metu įgytų žinių ir gebėjimų nepakanka sąmoningai ir visapusiškai asmenybei. Neformalaus švietimo plėtra, veiklų įvairovės ir prieinamumo didinimas daro įtaką socialinėms ir asmeninėms vaikų kompetencijoms ugdyti, padeda saviraiškai, aukštesniems mokymosi pasiekimams, gali kompensuoti individualų nepalankų kontekstą vaikams iš sudėtingos socialinės aplinkos. Neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis pasinaudojusių mokinių dalis (išskyrus ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dalyvaujančių mokinių dalį) Kauno regione 2019 m. – 65,7 proc., atitiko šalies vidurkį (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2019 m.). Duomenys apie neformaliojo vaikų švietimo programas mokykloje ir kitur lankančių bendrojo ugdymo mokinių dalį savivaldybėse 2018–2021 m. atspindi, kad 2021 m. didžiausia dalis buvo Kėdainių r. sav. (78,2 proc.), mažiausia – Kauno m. sav. ir siekė 62 proc. (Švietimo informacinė sistema, 2022 m.). Duomenys iš skirtingų šaltinių atspindi paslaugos netolygumus regione, kur skirtumai tarp geriausiu ir prasčiausiu rodikliu pasižyminčių savivaldybių siekia 16 ir daugiau proc. Pažymėtina ir tai, kad ne visose savivaldybėse neformaliojo vaikų švietimo programas lankančiųjų daugėja – ryškus sumažėjimas 2018–2021 m. pastebimas Birštono sav. (16,7 proc.), kai tuo tarpu Kauno r. sav. tendencija visai kita ir čia matomas žymus, 25,7 proc. siekiantis, padidėjimas (Švietimo informacinė sistema, 2022 m.). Visgi, šio švietimo turinys nesubalansuotas teminiu požiūriu – neformaliojo vaikų švietimo gamtos, informacinių technologijų, techninių programų dalis Kauno regione sudaro iki 11 proc. nuo visų siūlomų programų, o vertinant be Kauno miesto – tik 4,4 proc. (Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, 2022 m.). Išsiskiria menų ir sportą bei fizinį aktyvumą skatinančios, o ne inžinerinės, technologinės veiklos – kas jau tokia ankstyvame etape gali daryti įtaką ir vaikų ateities profesijos pasirinkimui, kartu ir indėliui į ekonomikos augimą ilguoju laikotarpiu.

Užimtumo lygio rodiklis yra vienas iš labiausiai kompleksinių regiono ekonominę ir socialinę būklę apibūdinančių rodiklių. Užimtumo lygis konkrečiame regione priklauso nuo geografinių ir demografinių savybių (gyventojų koncentracijos, amžiaus struktūros, teritorijos pasiekiamumo, ekonominių veiklų koncentracijos ir įvairovės, nuo vidinių regiono išteklių (pvz. gamtinių, kultūrinių išteklių, turizmo objektų), nuo to, kaip gerai išvystytos dalyvavimui darbo rinkoje būtinos viešosios paslaugos (ypač prieš tai aptartas švietimas), o taip pat ir nuo to – kaip konkretaus regiono teritorijoje pasiskirsto geresnės įsidarbinimo galimybės turinčių gyventojų grupės ir kaip prisitaikoma prie netiesioginių to pasekmių (pvz. būsto rinkos pokyčių).

Dėl daugelio užimtumui palankių vidinių veiksnių sąveikos, Kauno regiono 15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis iš esmės atitinka šalies vidurkį (atitinkamai 71,9 proc. 2020 m., 72,6 proc. 2021 m.), ir palaipsniui artėja prie visiško užimtumo (apie 79–80 proc. 15–64 metų gyventojų užimtumo lygio), tačiau aktualus užimtumo kokybės augimas – esamų darbo vietų kaita ir naujų, kuriančių aukštesnę pridėtinę vertę ar labiau prieinamų socialiai jautrioms grupėms darbo vietų kūrimas, o taip pat – netolygumų mažinimas, nes skirtumai regiono viduje išlieka žymūs: didžiausia užimtų gyventojų dalis Birštono savivaldybėje (79 proc.), Kauno m. (75,3 proc.) ir Kaišiadorių r. (75,1 proc.) savivaldybėse, mažiausia dalis Raseinių r. savivaldybėje (62,6 proc.). Siekiant tolygesnio užimtų gyventojų pasiskirstymo regione, be prieš tai aptartų viešųjų paslaugų prieinamumo – svarbūs būsto kokybės (vieni iš esminių kokybės rodiklių – aprūpinimas vandens teikimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis), eismo saugos aspektai. Tuo tarpu dažna gyventojų koncentracijos pasekmė – geresnėmis užimtumo galimybėmis pasižyminčiose teritorijose ar arti jų susidaranti aukštesnė socialinio būsto paklausa.

Nepaisant to, kad gyventojų, aprūpinamų centralizuotai teikiamomis nuotekų tvarkymo paslaugomis, dalis Kauno regione yra didžiausia šalyje (84,5 proc.), fiksuojami itin ryškūs vidiniai netolygumai tarp savivaldybių: mažiausi rodikliai Prienų r. sav. – 38,30 proc., Kaišiadorių r. sav. – 56,43 proc., kai tuo tarpu Kauno m. sav. – šiomis paslaugomis aprūpinami iš esmės visi namų ūkiai (13 pastaba), Jonavos r. sav. – 87,65 proc. Iš esmės analogiška situacija ir dėl geriamojo vandens tiekimo: nors gyventojų, aprūpinamų geriamojo vandens tiekimo paslaugomis, dalis, palyginti su visais gyventojais yra didžiausia šalyje (90,4 proc.), viršija šalies rodiklį (82,4 proc.), tačiau matomi labai ryškūs, besiskiriantys beveik du kartus, skirtumai tarp regiono savivaldybių kur Kauno m. sav. su paslaugų trūkumu nesusiduriama, o Prienų r. sav. rodiklis siekia tik 52,83 proc., šalies rodiklio nesiekia 6 regiono savivaldybės (Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybės duomenų agentūra, 2020 m.).

Kauno regione susikerta pagrindiniai magistraliniai keliai, lemiantys tranzitinį srautą, transporto srautai yra susiję ir su vidinėmis regiono gyventojų kelionėmis į darbo ir paslaugų vietas. Kauno regione kelių eismo įvykiuose žuvusiųjų skaičius yra 24 ir tenka 16,3 proc. nuo visų šalyje žuvusiųjų kelių eismo įvykiuose, didžiausias regione kelių eismo įvykiuose žuvusiųjų skaičius Kauno r. sav. – 7, mažiausias – Kaišiadorių r. sav. – nei vieno žuvusiojo kelių eismo įvykiuose. (Valstybės duomenų agentūra, 2021 m.). Kauno regione kelių eismo įvykiuose sužeistųjų skaičius yra 728 ir sudaro beveik 23 proc. nuo visų šalyje sužeistųjų kelių eismo įvykiuose, daugiausiai sužeistųjų kelių eismo įvykiuose tarp visų regiono savivaldybių – Kauno m. sav. (404), mažiausiai – Birštono sav. (4) (Valstybės duomenų agentūra, 2021 m.). Regione yra svarbus modernių eismo saugos ir eismo reguliavimo priemonių, geros būklės kelių poreikis, todėl vietinės reikšmės keliuose bus sprendžiamos eismo saugos problemos. Atsižvelgiant į tai, kad dalis Kauno regiono savivaldybių nėra atlikusios juodųjų dėmių ir avaringų vietų nustatymo ir tyrimo, duomenų apie visame regione esančių juodųjų dėmių ir avaringų vietų skaičių vietinės reikšmės keliuose neturima.

Kauno regione socialinio būsto poreikis nepatenkinamas, socialinį būstą nuomojasi 59 proc. tokią teisę turinčių gyventojų (šeimų) (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2020 m.). Dar prastesnė situacija dėl socialinio būsto poreikio šeimoms, auginančioms tris ar daugiau vaikų ir (ar) vaikų kuriems nustatyta nuolatinė globa ir asmenų su negalia – poreikis patenkinamas tik 55 proc., prasčiausia situacija Kauno r. sav. (28 proc.) ir Prienų r. sav. (41 proc.) (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2020 m. Asmenų (šeimų), laukiančių paramos būstui išsinuomoti, skaičius didžiausias Kauno m. sav. – 857, Jonavos r. sav. – 335 (Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Būsto prieinamumo srities planuojamų finansinių priemonių išankstinis vertinimas, 2020 m.). Didelę įtaką socialinio būsto prieinamumui turi nevienoda nekilnojamojo turto kaina: vidutinė kaina už parduodamo buto kvadratinį metrą Birštone siekia 1798 Eur, Kauno m. sav. 1345 Eur, mažiausia kaina Kaišiadorių r. sav. – 447 Eur, Raseinių r. sav. – 514 Eur. (Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Būsto prieinamumo srities planuojamų finansinių priemonių išankstinis vertinimas, 2020 m.).

Užimtumo lygio netolygumams turi įtakos tai, kad Kauno regione turizmo bei kultūros sektorių kuriama ekonominė ir socialinė vertė pasiskirsto netolygiai. Regionas pasižymi patrauklumu tiek vietos lankytojams, tiek užsienio svečiams dėl nacionalinės reikšmės kultūros objektų – „Modernusis Kaunas: optimizmo architektūra, 1919–1939“ yra preliminarame UNESCO pasaulio paveldo sąraše – kurorto statusą turinčio Birštono, plėtojančio ir sveikatos turizmą. KAUNAS 2022 – Europos kultūros sostinė, išsiskyrė kaip turistų traukos taškas, įveiklinęs paveldą, pasitelkęs kultūros įvairovę ir pasižymėjęs jos prieinamumu (4025 renginiai ir veiklos, 384,6 tūkst. renginių dalyvių). 2021 m. Valstybės duomenų agentūros duomenimis Kauno regiono apgyvendinimo įstaigose nakvojo 15 proc. šalies apgyvendinimo įstaigose apsistojusių turistų, iš jų 21 proc. užsienio turistai. Turistų skaičius nuo 2015 m. iki pandemijos (2019 m.) Kauno regione kasmet augo, tačiau didžiausia dalis turistų Kauno regione 2021 m. apsistojo Kauno miesto (44 proc.) ir

Birštono (32 proc.) savivaldybėse. Tai rodo, kad trūksta didesnio į regioną atvykusių turistų keliavimo pačio regiono viduje, nes intensyviai lankoma maža dalis teritorijos, tad ekonominę naudą patiria tik dalis regiono savivaldybių, regiono turizmo (įvairialypis) plėtros potencialas nėra pilnai išnaudojamas, yra reikalinga ieškoti bendrų kompleksinių sprendimų ir turizmo paslaugų srityje. Išskirtinis ir unikalus regiono gamtos – kartu ir kultūros – kontekstas sudaro sąlygas vystyti bendrus turistinius, rekreacinius maršrutus.

Sprendžiamos problemos priežastys:

Per mažas aprūpinimas socialiniu būstu

Socialinio būsto fondas nesudaro prielaidų užtikrinti, kad būtų tinkamai ir veiksmingai įgyvendinta teisė į būstą asmenims, neturintiems pakankamai lėšų pragyventi ir negalintiems gauti tokių lėšų savo pastangoms.

Socialinių paslaugų prieinamumo trūkumas pažeidžiamiems asmenims

Asmenų su negalia, mažiau galimybių turinčių gyventojų, vyresnio amžiaus žmonių socialiniai poreikiai nėra užtikrinami dėl netolygiai išvystyto socialinių paslaugų tinklo. Vykstanti institucinės globos pertvarka ir visuomenės senėjimas reikalauja kokybinių socialinių paslaugų pokyčių.

Nepakankamas dėmesys sveikatai, psichologinei gerovei ir ilgalaikiai priežiūrai

Nesukurtos sąlygos, reikalingos savalaikiam, kokybiškam ir atitinkančiam gyventojų poreikius sveikatos paslaugų ir priežiūros (pagalbos) paslaugų namuose, teikimui, neatliepiami ilgalaikės priežiūros poreikiai. Ribota visuomenės sveikatos ir pirminės sveikatos priežiūros integracija neužtikrina sveikatos srities prevencijos priemonių veiksmingumo. Gyventojams trūksta sveikos gyvensenos įgūdžių.

Gyventojų lūkesčių neatliepančios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos

Dėl netolygiai išvystytos infrastruktūros, dalyje regiono neužtikrinamos gyventojų poreikius atitinkančios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos.

Neužtikrinamas gyventojų saugumas keliuose

Žmonių sveikatą ir gyvybę galinčių išsaugoti eismo saugumo priemonių nepakanka, atsižvelgus į tranzitinę regiono padėtį ir vidinius transporto srautus.

Ne visiems prieinamos švietimo paslaugos

Švietimo įstaigų tinklas (ir paslaugų struktūra) yra nesubalansuotas, neužtikrinantis tolygios paslaugų kokybės, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos. Nesudarytos sąlygos visos dienos mokyklų veiklai. Neformalus ugdymas vaikams nesudaro prielaidų ateitį sieti su technologijų mokslų sritimi, stokoja šiuolaikiškumo, inovacijų, kryptingumo.

Neužtikrinamas darbo vietų ir paslaugų pasiekiamumas

Dėl didelės miestų driekos, lėto savivaldybių prisitaikymo, susijusio su demografinėmis tendencijomis ir menko savivaldybių bendradarbiavimo kyla iššūkiai užtikrinti kokybišką viešųjų paslaugų prieinamumą ir darbo vietų pasiekiamumą.

1 lentelė. Regiono problemos ir jų giluminės priežastys, sąsajos su RPP nustatytomis pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis

Eil. Nr.	Regiono plėtros problemos	Regiono plėtros problemų giluminės priežastys	Regiono plėtros problemų ir jų priežasčių sąsaja su RPP nurodytomis pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis	
			Regioninės plėtros problemos	Regiono plėtros problemų ir jų giluminių priežasčių sąsajos su pagrindinėmis regioninės plėtros problemomis paaiškinimas
1	2	3	4	5
1.	Poveikis klimato kaitai ir nepakankamas atsparumas klimato kaitos poveikiui	Poveikis klimato kaitai dėl didelio į sąvartynus patenkančio atliekų kiekio Nesudaromos sąlygos efektyviam aplinkos oro monitoringo sistemos užtikrinimui Neišvystyta ir nepritaikyta miesto žalioji infrastruktūra Netvari susisiekimo sistema	3. Nepakankamai tvari aplinka, daranti neigiamą įtaką regionų patrauklumui	Netolygumai tarp regiono savivaldybių, miestų drieka, sparti urbanizacija sudaro sąlygas kilti aplinkos tvarumo problemoms. Oro tarša turi reikšmingą įtaką gyventojų sveikatai. Aplinkos taršos rodikliai regione vieni iš prastesnių šalyje (oro tarša kietosiomis dalelėmis, sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis).
2.	Neužtikrinama socialinė gerovė ir tolygus užimtumas	Per mažas aprūpinimas socialiniu būstu Socialinių paslaugų prieinamumo trūkumas pažeidžiamiems asmenims Nepakankamas dėmesys sveikatai, psichologinei gerovei ir ilgalaikiai priežiūrai Gyventojų lūkesčių neatliepiančios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos	1. Skirtingas regionų ekonominio augimo potencialas ir netolygi ekonomikos plėtra 2. Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis	Socialinė atskirtis, ypač atokesnėse ir rečiau gyvenamose teritorijose, gilėja dėl regiono teritorinių netolygumų. Susiduriama su bazinių viešųjų paslaugų prieinamumo užtikrinimo iššūkiais. Netolygus ekonominis ir socialinis vystymasis lemia viešųjų paslaugų tinklo perkrovas.

		Neužtikrinamas gyventojų saugumas keliuose Ne visiems prieinamos švietimo paslaugos Neužtikrinamas darbo vietų ir paslaugų pasiekiamumas.		Beveik ketvirtadalis šalies skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiriančių asmenų, gyvena Kauno regione. Analizuojant ekonominės plėtros galimybes, teritoriniai netolygumai tarp regiono savivaldybių išlieka ženklūs ir vieni didžiausių tarp visų regionų. Kauno priemiesčiuose dėl urbanizacijos ir vidinės migracijos procesų švietimo įstaigų tinklas neatitinka gyventojų poreikių. Dėl regiono teritorinės įvairovės, ypač atokesnėse ir rečiau gyvenamose teritorijose, kyla švietimo paslaugų kokybės ir prieinamumo iššūkiai.
--	--	---	--	--

Funkcinės zonos, tikslinės teritorijos ir integruoto vystymo teritorijos

7 Kauno regiono savivaldybės siekdamas efektyvesnio ir geresnio viešųjų paslaugų teikimo, išnaudodamos esamus ir kuriamus ryšius, suformavo Kauno regiono funkcinę zoną Kauno apskrities teritorijoje, sutampančią su Birštono, Jonavos r., Kaišiadorių r., Kauno r., Kėdainių r., Prienų r. ir Raseinių r. savivaldybių ribomis bei patvirtino 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategiją (14 pastaba), kurios tikslas didinti regiono turistinį patrauklumą ir neformaliojo švietimo paslaugų įvairovę bei skatinti ligų prevenciją. Išnaudojant Kauno regiono turizmo potencialą ir siekiant pritraukti didesnius turistų srautus bei paskatinti juos čia praleisti daugiau laiko ir ilgiau keliauti po Birštono, Jonavos r., Kaišiadorių r., Kauno r., Kėdainių r., Prienų r. ir Raseinių r. savivaldybes, planuojama pasiūlyti bendrą Kauno regiono maršrutą, kartu su Kauno m. savivaldybe organizuoti jo viešinimą. Birštono, Jonavos r., Kaišiadorių r., Kauno r., Kėdainių r., Prienų r., Raseinių r. savivaldybės planuoja turistų patogesniame lankyme pritaikyti gamtos ir kultūros objektus, pagerinti jų pasiekiamumą. Jonavos r., Kaišiadorių r., Kėdainių r., Raseinių r. savivaldybės planuoja išplėsti neformalaus švietimo galimybes vaikams. Jonavos r., Kaišiadorių r. ir Kauno r. savivaldybės planuoja Krūties piktybinio naviko ankstyvosios diagnostikos programą vykdyti ir mobiliai. Kauno m. ir Kauno r. savivaldybės siekdamas spręsti Kauno miesto driekos problemas, tokias kaip netolygus švietimo paslaugų prieinamumas ir neigiamas Kauno miesto driekos poveikis aplinkai, patvirtino Tvarios Kauno miesto plėtros 2024–2029 metų strategiją (15 pastaba), kurią įgyvendinant

planuojama subalansuoti švietimo (ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo, neformaliojo švietimo techninės kūrybos krypties) paslaugų tinklą bei išsaugoti ir tvariai naudoti žaliąją infrastruktūrą.

Regiono stiprybių, silpnųjų, galimybių ir grėsmių (toliau – SSGG) analizė

SSGG tarpusavio ryšių aprašymas:

Problema. Poveikis klimato kaitai ir nepakankamas atsparumas klimato kaitos poveikiui

Problemos priežastis. Poveikis klimato kaitai dėl didelio į sąvartynus patenkančio atliekų kiekio

Didėjantis visuomenės sąmoningumas dėl žmogaus įtakos aplinkos pokyčiams kartu su Kauno regione veikiančia centralizuota atliekų surinkimo ir rūšiavimo sistema leidžia sumažinti augančius vartojimo poreikius ir nepakankamus atliekų rūšiavimo pajėgumus ir infrastruktūrą.

Problemos priežastis. Neišvystyta ir nepritaikyta miesto žaliaji infrastruktūra

Nors dėl antropogeninės veiklos aplinkos tarša auga, didėja visuomenės sąmoningumas dėl žmogaus įtakos aplinkos pokyčiams, kas sudaro sąlygas išnaudoti žaliąją infrastruktūrą ir miesto ekosistemų galimas suteikti paslaugas.

Problemos priežastis. Nesudaromos sąlygos efektyviam aplinkos oro monitoringo sistemos užtikrinimui

Išnaudojant tai, kad valstybiniu, Europos Sąjungos mastu prioritetą skiriamas žaliajam kursui bei tai, kad Kauno regione yra sukurta aplinkos monitoringo sistema, galima sumažinti prieinamos informacijos apie aplinkos oro būklę ir pokyčius trūkumą.

Problemos priežastis. Netvari susisiekimo sistema

Pasinaudojant tuo, kad Kauno regione keturios savivaldybės turi pasitvirtinusios darnaus judumo planus, auga visuomenės sąmoningumas dėl įtakos klimato kaitai, o tiek valstybė, tiek Europos Sąjunga skiria dėmesį žaliajam kursui, kartu įvertinant ir kylančių išteklių kainas, tikslinga sukurti patrauklią infrastruktūrą keliavimui bevarikliu transportu ir pėsčiomis bei viešojo susisiekimo parką atnaujinti netaršiais autobusais.

Problema. Neužtikrinama socialinė gerovė ir tolygus užimtumas

Problemos priežastis. Per mažas aprūpinimas socialiniu būstu

Finansinių išteklių trūkumas, aukštos nekilnojamojo turto kainos, maža teisėtos būsto nuomos pasiūla daro įtaką nepatenkinamam socialinio būsto poreikiui. Tačiau valstybės dėmesys skurdo mažinimui auga, taip pat plečiamas socialinio būsto fondas, kas sudarys sąlygas paspartinti socialinio būsto fondo plėtrą.

Problemos priežastis. Socialinių paslaugų prieinamumo trūkumas pažeidžiamiems asmenims

Skurdą ir socialinę atskirtį, visuomenės nepasiruošimą socialiai pažeidžiamų asmenų integracijai galėtų sumažinti augantis valstybės dėmesys skurdo mažinimui, vykdoma socialinių paslaugų institucinės globos pertvarka, teikiamos bendruomeninės socialinės paslaugos, vykdoma ilgalaikės priežiūros paslaugų tinklo pertvarka plečiamas ir modernizuojamas socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims tinklas.

Vykdoma socialinių paslaugų institucinės globos pertvarka, teikiamos bendruomeninės socialinės paslaugos sudarytų prielaidas įvairių grupių gyventojų poreikių socialinių paslaugų tinklą priartinti prie gyventojų poreikių, atkreipiant dėmesį į senėjančią visuomenę.

Socialinės ir sveikatos paslaugos stokoja mobilumo, tačiau tai galima sumažinti, įgyvendinant planuojamą sveikatos priežiūros tinklo pertvarką, tampančią dar aktualesnę dėl senėjančios visuomenės.

Problemos priežastis. *Nepakankamas dėmesys sveikatai, psichologinei gerovei ir ilgalaikiai priežiūrai*

Didėjantis visuomenės įsitraukimas į sveiką gyvenseną, aktyviai veikiantys visuomenės sveikatos biurai, teikiantys paslaugas prevencijos ir sveikatinimo klausimais leistų padidinti gyventojų atsparumą grėsmėms, sudarytų sąlygas geresnei ligų prevencijai, pakeisti dėl didelio šiuolaikinio gyvenimo tempo blogėjančios visuomenės psichinės ir fizinės sveikatos tendenciją, sušvelnintų pandemijos sukeltas krizines situacijas.

Ilgalaikės priežiūros paslaugų tinklo pertvarka užtikrintų, kad būtų atliepti įvairių grupių gyventojų ilgalaikės priežiūros socialiniai ir sveikatos paslaugų poreikiai, padidintų šių paslaugų mobilumą, prisidėtų prie socialinės atskirties mažinimo.

Problemos priežastis. *Gyventojų lūkesčių neatliepančios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos*

Nepakankamą geriamojo vandens tiekimo paslaugos prieinamumą, leistų sumažinti tolimesnis viešojo geriamojo vandens tiekimo sistemos vystymas, parengtų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų įgyvendinimas ir toliau prioritetą skiriant žaliosios politikos įgyvendinimui.

Tik dalis geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikiama centralizuotai, kas sąlygoja nepakankamą viešosios paslaugos efektyvumą, kurios kokybei didelę įtaką turi riboti ekonominiai pajėgumai, infrastruktūra. Prie kokybiškų gyvenimo sąlygų užtikrinimo prisidėtų geriamojo vandens ir nuotekų infrastruktūros vystymas.

Atsižvelgiant į tai, kad didėja visuomenės sąmoningumas, susijęs su žmogaus įtaka aplinkos pokyčiams, skiriamas prioritetas žaliajam kursui valstybiniu bei Europos Sąjungos mastu, bei tai, kad Kauno regione neišleidžiama užterštų nevalytų nuotekų, reikalinga šias galimybes ir stiprybes išnaudoti, daugiau išplėtojant viešąją nuotekų tvarkymo sistemą mažose gyvenvietėse, kurios poreikis vis didėja, augant vartojimo poreikiams.

Problemos priežastis. *Neužtikrinamas gyventojų saugumas keliuose*

Didėjantis visuomenės sąmoningumas eismo saugos klausimais bei didėjantis dėmesys eismo saugai sudarytų prielaidas sumažinti didelį žuvusiųjų ir sužeistųjų eismo įvykiuose skaičių, modernių eismo saugos ir eismo reguliavimo priemonių trūkumą.

Problemos priežastis. *Ne visiems prieinamos švietimo paslaugos*

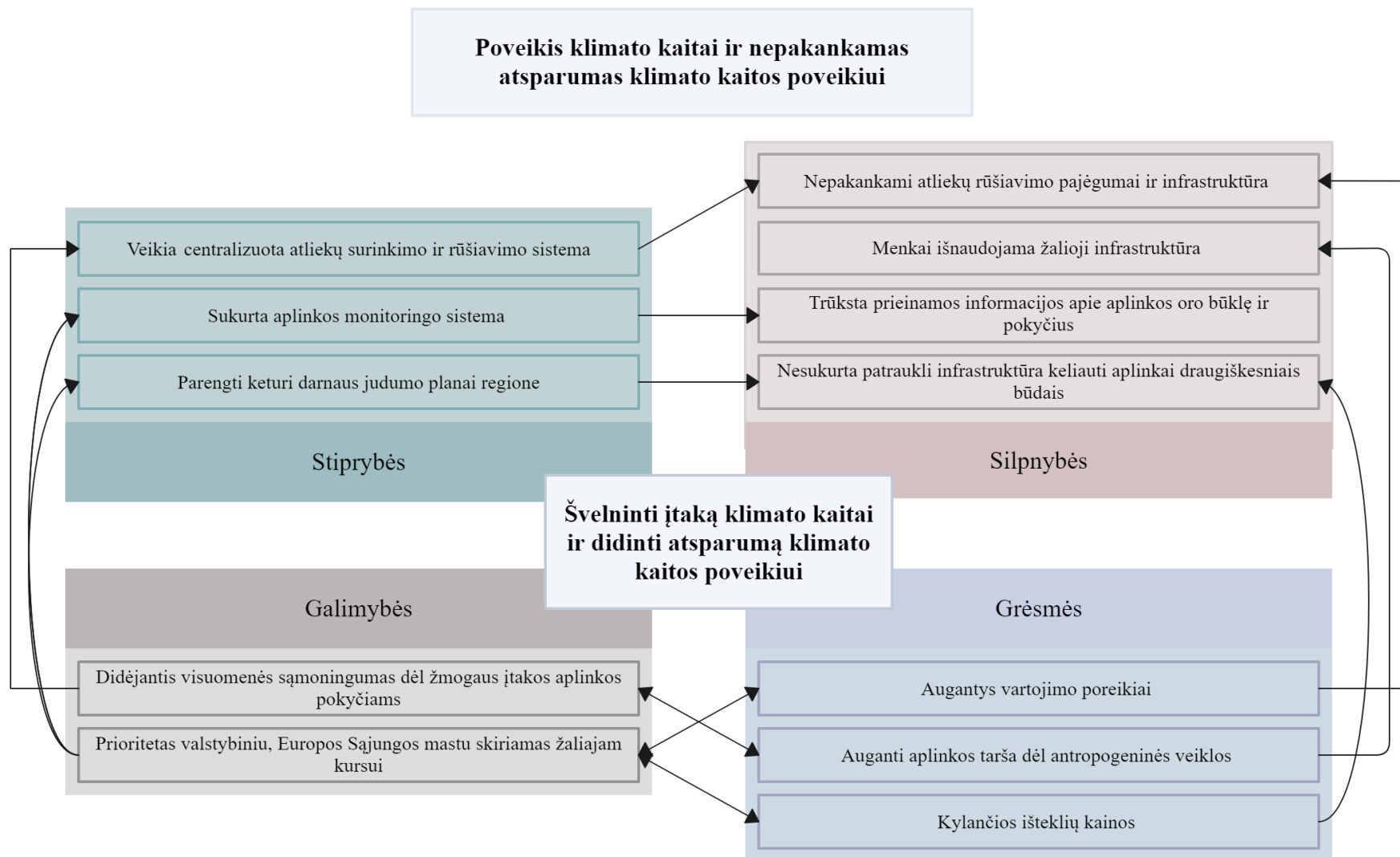
Neformaliu būdu įgytų kompetencijų bei saviraiškos reikšmė visuomenėje auga, o Kauno regione nemažėja vaikų skaičius – tai leistų sumažinti nepatrauklius švietimo paslaugų būdus, turinį ir priemones, ugdymo kryptių pasirinkimo pasiūlą pritaikyti prie esamų poreikių.

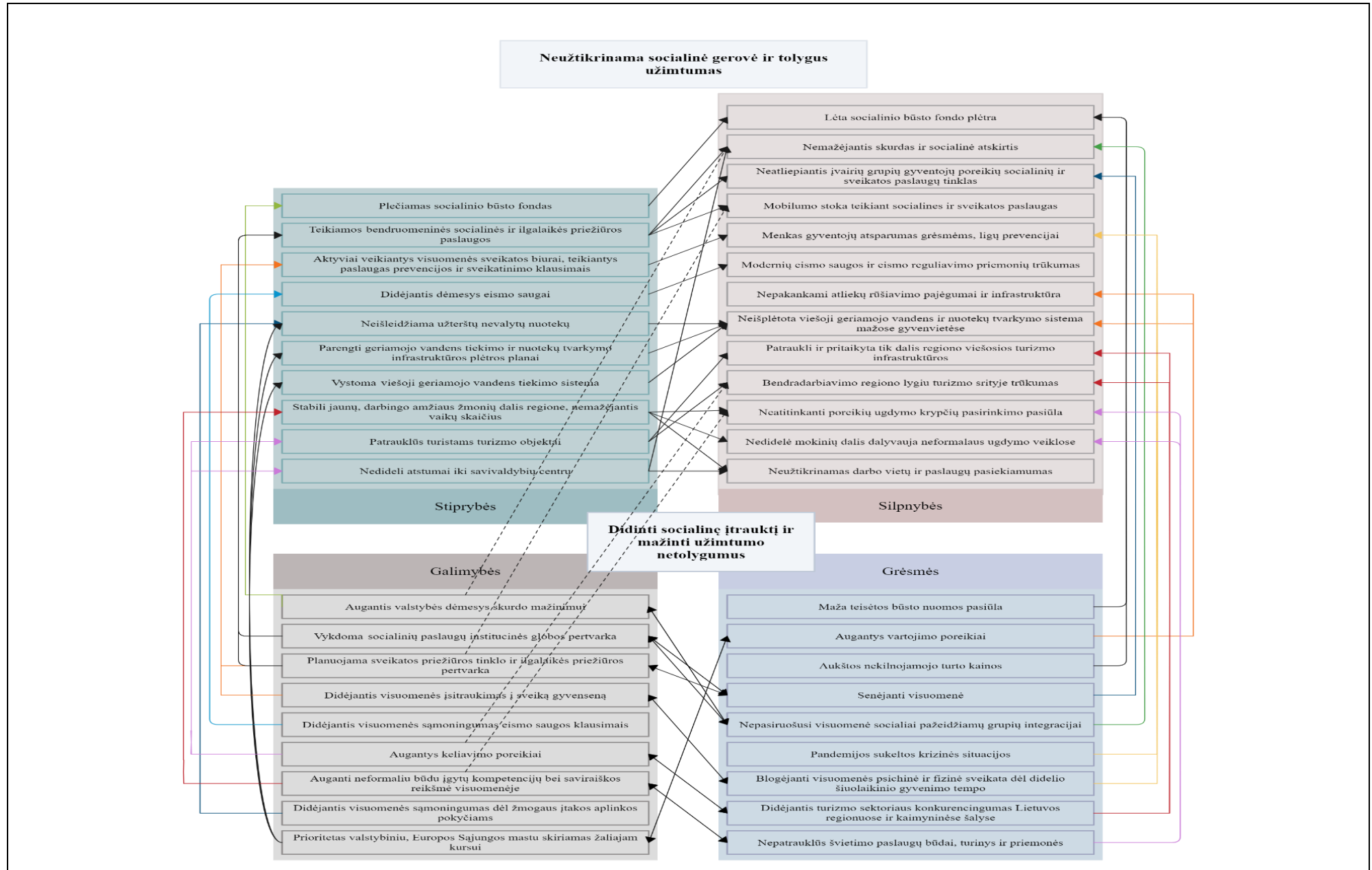
Gyvenamosios vietos pasirinkimo tendencijas, neįvertinant švietimo paslaugų prieinamumo bei santykinai nedidelę neformalaus ugdymo veiklose dalyvaujančių mokinių dalį, reikalinga sumažinti išnaudojant neformaliu būdu įgytų kompetencijų bei saviraiškos reikšmės visuomenėje galimybes.

Problemos priežastis. *Neužtikrinamas darbo vietų ir paslaugų pasiekiamumas*

Kauno regione yra stabili jaunų, darbingo amžiaus žmonių dalis, kas gali sudaryti sąlygas sumažinti didelius vidinius ekonominius netolygumus, susijusius su darbo užmokesčiu, užimtumo lygiu, pridėtine verte, tam reikalinga sudaryti sąlygas kurti darbo vietas bei užtikrinti prieinamas kokybiškas viešąsias paslaugas, išnaudojant nedidelius atstumus tarp savivaldybių centrų bei augančius keliavimo poreikius. Augantis turizmo sektoriaus konkurencingumas Lietuvos regionuose ir kaimyninėse šalyse bei Kauno regione esančių turistams patrauklių turizmo objektų gausa, jų pasiekiamumo pagerinimas ir pritaikymas patogesniai lankymui bei savivaldybių bendradarbiavimas kartu viešinant Kauno regiono turizmo maršrutą leistų tiek pritraukti daugiau turistų į Kauno regioną, tiek paskatintų juos čia praleisti daugiau laiko, bei sudarytų prielaidas kurtis darbo vietoms. Siekiant užtikrinti kokybiškas viešąsias paslaugas, reikalinga didinti švietimo (ikimokyklinio ugdymo, bendrojo lavinimo, neformaliojo švietimo), mobilių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, sudaryti sąlygas kokybiškai leisti laiką žaliosiose erdvėse, taip užtikrinant prielaidas socialinės atskirties sumažėjimui.

SSGG grafinės schemos:

Pastabos:

1. Europos aplinkos agentūra. Burden of disease of air pollution (Countries & NUTS), 2020 m. Prieiga per internetą: [https://discomap.eea.europa.eu/App/AirQualityHRACountries/index.html?EUCountries=Yes&ScenarioDescription=WHO_2021_AQG_Scen_Base&AirPollutant=PM2.5&UrbanisationDegree=All%20Areas%20\(incl.unclassified\)&Year=2020](https://discomap.eea.europa.eu/App/AirQualityHRACountries/index.html?EUCountries=Yes&ScenarioDescription=WHO_2021_AQG_Scen_Base&AirPollutant=PM2.5&UrbanisationDegree=All%20Areas%20(incl.unclassified)&Year=2020)
2. Nevykdo Birštono sav., Jonavos r. sav. ir Prienų r. sav.
3. 2020 m. gegužės 20 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A52020DC0380>
4. Aging Europe. Looking at the lives of older people in the EU. 2019 edition. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10166544/KS-02-19-681-EN-N.pdf/c701972f-6b4e-b432-57d2-91898ca94893?t=1631631350686>
5. 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo plėtros programos, patvirtintos 2022 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 319 „Dėl 2022–2030 metų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo plėtros programos patvirtinimo“ pagrindimas. Prieiga per internetą: <https://sam.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/pletros-programos/sveikatos-prieziuros-kokybes-ir-efektyvumo-didinimo-pletros-programa/>
6. Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams veiksmų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 „Dėl Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo“.
7. Suderintas Kauno regiono plėtros tarybos 2022 m. liepos 15 d. sprendimu Nr. 6KS-16 „Dėl Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų Kauno regiono žemėlapio derinimo“.
8. Organisation for Economic Co-operation and Development. Avoidable mortality: OECD/Eurostat lists of preventable and treatable causes of death (January 2022 version). Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/health/health-systems/Avoidable-mortality-2019-Joint-OECD-Eurostat-List-preventable-treatable-causes-of-death.pdf>
9. World Health Organization. Quality in primary health care. Prieiga per internetą: <https://www.who.int/docs/default-source/primary-health-care-conference/quality.pdf>
10. Psichikos sveikatos forumas 2020. Renginio ataskaita. Prieiga per internetą: [https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Psichikos%20sveikatos%20forumas%202020-ataskaita\(1\).pdf](https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Psichikos%20sveikatos%20forumas%202020-ataskaita(1).pdf)
11. Rekomendacijos COVID-19 psichologinių ir neuropsichologinių pasekmių stebėsenai. Prieiga per internetą: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/Rekomendacijos_ilgalaiki%C5%B3_COVID_pasekmi%C5%B3_stebesnai.pdf
12. Psichologinės pagalbos poreikis ir jos teikimas ūmiuoju COVID-19 ligos laikotarpiu. Prieiga per internetą: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/Rekomendacijos_psichologinei_pagalbai.pdf
13. 103,97 proc. Dėl skirtingos prie tinklų prisijungusių gyventojų ekvivalento ir Valstybės duomenų agentūros skelbiamo gyventojų skaičiaus nustatymo metodikos, rodiklis viršija 100 proc.

14. 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategija, patvirtinta Birštono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. (1.3.E)-TSE-085 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Jonavos rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. 1TS-113 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. V17E-161 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Kauno rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. TS-249 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Kėdainių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 31 d. sprendimu Nr. TS-129 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“, Prienų rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. T3-155 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“ ir Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. TS-157 „Dėl 2024–2029 m. Kauno regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“.
15. Tvarios Kauno miesto plėtros 2024–2029 metų strategija, patvirtinta Kauno rajono savivaldybės tarybos 2024 m. gegužės 30 d. sprendimu Nr. TS-248 „Dėl Tvarios Kauno miesto plėtros 2024–2029 metų strategijos patvirtinimo“ ir Kauno miesto savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 11 d. sprendimu Nr. T-411 „Dėl Tvarios Kauno miesto plėtros 2024-2029 metų strategijos patvirtinimo“.